Lietas Nr.C27167614

S P R I E D U M S

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Liepājā 2016.gada 14.janvārī.

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija:

tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese R.VĪVA

tiesneses A.KLAIŠE un L.KRAULE

ar tiesas sēdes sekretāri L.JANKĒVICU

izskatīja atklātā tiesas sēdē sakarā ar MAS "Reversed" apelācijas sūdzību par Ventspils tiesas 2015.gada 8.septembra spriedumu civillietu MAS "Reversed" prasībā pret Latvijas Republikas Finanšu ministriju un Tieslietu ministriju par zaudējumu atlīdzināšanu.

Civillietu tiesas kolēģija tiesas sēdē

k o n s t a t ē j a :

2014.gada 7.augustā MAS "Reversed" (līdz 2011.gada 26.aprīlim AS "Latzemes nekustamie īpašumi") cēlis Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā prasību pret Latvijas Republikas Finanšu ministriju un Tieslietu ministriju, lūdzot piedzīt no Latvijas Republikas tās Finanšu ministrijas un Tieslietu ministrijas personā solidāri par labu prasītājam zaudējumu atlīdzību EUR 1027401,04 apmērā, atzīt prasītāja tiesības saņemt no atbildētājiem solidāri likumiskos 6 % gadā par laiku no sprieduma pieņemšanas līdz tā izpildei, atzīt prasītāja tiesības koriģēt (palielināt) no atbildētājiem piedzīto summu atbilstoši oficiāli valstī fiksētajai inflācijai par laiku no zaudējumu rašanās brīža līdz sprieduma izpildei. Prasība pamatota uz Civillikuma 1775., 1779., 1772.pantu, Civilprocesa likuma 1.pantu, LR Satversmes 92.panta trešo daļu, kā arī uz Satversmes tiesas 2009.gada 15.aprīļa spriedumu lietā Nr.2008-36-01 un 2011.gada 27.janvāra spriedumu lietā Nr.2010-22-01.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 32.[1]panta pirmo daļu lieta nosūtīta izskatīšanai Ventspils tiesai.

Ar Ventspils tiesas 2015.gada 8.septembra spriedumu prasība noraidīta. Tiesa konstatējusi, ka lietā nav strīda par to, ka MAS "Reversed" (iepriekšējais nosaukums – AS "Latzemes nekustamie īpašumi") ir vai arī ir bijis īpašnieks zemes gabaliem, uz kuriem atrodas trešajām personām piederošas ēkas un būves, pārsvarā daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas. Līdz pat 2007.gada nogalei Saeima ar likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50. un 54.panta noteikumiem nomas maksas apmēru, kas zemes gabalu īpašniekiem pienācās no ēku īpašniekiem, bija aprobežojusi ar 5 % no zemes gabala kadastrālās vērtības gadā.

2007.gada 6.decembrī LR Saeima pieņēma grozījumus likumā "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās", papildinot minētā likuma Pārejas noteikumus ar 7.punktu šādā redakcijā – "Zemes nomas maksa, kas noteikta atbilstoši šā likuma 12.panta pirmajā un otrajā daļā noteiktajai kārtībai, 2008., 2009. un 2010.gadā nedrīkst pārsniegt iepriekšējam gadam aprēķināto zemes nomas maksas apmēru vairāk nekā par 25 procentiem."

2008.gada 21.februārī LR Saeima pieņēma grozījumus arī likumā "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju", papildinot minētā likuma Pārejas noteikumus ar 40.punktu šādā redakcijā – "Privatizētā dzīvokļa un mākslinieka darbnīcas īpašniekam zemes gabala nomas maksa, kas noteikta

atbilstoši šā likuma 54.panta otrās daļas pirmajā teikumā noteiktajai kārtībai, 2008., 2009. un 2010.gadā nedrīkst pārsniegt iepriekšējam gadam aprēķināto zemes gabala nomas maksas apmēru vairāk kā par 25 procentiem."

LR Satversmes tiesa ar 2009.gada 15.aprīļa spriedumu lietā Nr.2008-36-01 atzina likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta otrās daļas vārdus "daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas" un Pārejas noteikumu 7.punktu, ciktāl tajā noteiktie nomas maksas ierobežojumi attiecas uz zemi zem daudzdzīvokļu mājām, un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 54. panta otrās daļas pirmo teikumu un Pārejas noteikumu 40.punktu par neatbilstošu LR Satversmes 105.pantam un spēku zaudējušu no 2009.gada 1.novembra.

Tātad līdz 2009.gada 1.novembrim minētie normatīvie akti bija spēkā un saskaņā ar likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 7.pantu spēkā esošie likumi un Ministru kabineta noteikumi ir saistoši visā Latvijas Republikas teritorijā.

Ar LR Satversmes tiesas 2011.gada 27.janvāra spriedumu lietā Nr.2010-22-01 par neatbilstošu LR Satversmes 105.pantam atzīts likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" Pārejas noteikumu 7.punkts, ciktāl tas attiecas uz zemi zem daudzdzīvokļu mājām, un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" Pārejas noteikumu 40.punkts.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32.pantu Satversmes tiesas spriedums stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī. Tātad apstrīdētās normas lietā Nr.2010-22-01 ir atzītas par spēku zaudējušām no 2011.gada 27.janvāra.

Tiesas saskaņā ar LR Satversmes 92.panta trešo teikumu, Civilprocesa likuma 1.panta pirmo daļu un Civillikuma 1770.. 1772., 1775., 1779.pantu un mūsdienu tiesību teorijā paustajām atziņām, konstatējusi, ka zaudējumi atlīdzināmi, tikai konstatējot visu minētajās tiesību normās noteikto priekšnoteikumu vienlaicīgu pastāvēšanu.

Satversmes tiesa, atzīstot attiecīgo likumu normas par spēkā neesošām nevis no to pieņemšanas dienas, bet gan no Satversmes tiesas 2009.gada 15.aprīļa sprieduma lietā Nr.2008-36-01 un 2011.gada 27.janvāra sprieduma lietā Nr.2010-22-01 spēkā stāšanās dienas vai spriedumā noteiktā datuma, nav uzskatījusi par nepieciešamu revidēt tās tiesiskās attiecības, kuras izveidojušās līdz sprieduma spēkā stāšanās dienai. Tātad attiecīgās likuma normas līdz sprieduma spēkā stāšanās dienai bija spēkā un bija jāpilda.

Tiesa atzinusi, ka Satversmes tiesa, neatzīstot likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta otrās daļas vārdus "daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas" un Pārejas noteikumu 7.punktu, ciktāl tajā noteiktie nomas maksas ierobežojumi attiecas uz zemi zem daudzdzīvokļu mājām, un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 54.panta otrās daļas pirmo teikumu un Pārejas noteikumu 40.punktu par spēku zaudējušu no tā pieņemšanas brīža, bet atzīstot minētās tiesību normas par spēku zaudējušām no 2009.gada 1.novembra, nav uzskatījusi par nepieciešamu revidēt tās tiesiskās attiecības, kas nodibinātas uz minēto tiesību normu pamata līdz 2009.gada 1.novembrim. Neatzīstot likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" Pārejas noteikumu 7.punktu, ciktāl tas attiecas uz zemi zem daudzdzīvokļu mājām (22.10.2009. likuma redakcijā, kas stājās spēkā 01.11.2009.), un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" Pārejas noteikumu 40.punktu (22.10.2009. likuma redakcijā, kas stājās spēkā 01.11.2009) par spēku zaudējušu no tā pieņemšanas brīža, bet atzīstot minētās tiesību normas par neatbilstošām LR Satversmes 105.pantam no 2011.gada 1.februāra (kaut arī minētās tiesību normas jau bija zaudējušas spēku 2011.gada 1.janvārī), Satversmes tiesa nav uzskatījusi par nepieciešamu revidēt tās tiesiskās attiecības, kas nodibinātas uz minēto tiesību normu pamata līdz 2010.gada 31.decembrim. Tā kā likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta otrajā daļā vārdi "daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas" un Pārejas noteikumu 7.punkts, ciktāl tajā noteiktie nomas maksas ierobežojumi attiecas uz zemi zem daudzdzīvokļu mājām, un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 54.panta otrās daļas pirmais teikums un Pārejas noteikumu 40.punkts bija spēkā līdz 2009.gada 1.novembrim un likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" Pārejas noteikumu 7.punkts, ciktāl tas attiecas uz zemi zem daudzdzīvokļu mājām (22.10.2009. likuma redakcijā, kas stājās spēkā 01.11.2009.), un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" pārejas noteikumu 40.punkts (22.10.2009. likuma redakcijā, kas stājās spēkā 01.11.2009) bija spēkā līdz 2010.gada 31.decembrim, bet par neatbilstošu LR Satversmes 105.pantam atzīts tikai no 2011.gada 1.februāra, minētās tiesību normas un tajās noteiktie zemes nomas maksas apmēra ierobežojumi bija saistoši prasītājam.

Tiesa norādījusi, ka līdz ar to atbildētāja darbības, kas atbilst likumīgā spēkā esošām tiesību normām, nav vērtējamas kā neattaisnojamas vai neatļautas darbības un nav konstatējama visu zaudējumu atlīdzības priekšnoteikumu vienlaicīga pastāvēšana.

Atsaucoties uz judikatūru, tiesa pilnībā pievienojusies LR Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 20.novembra spriedumā lietā SKC-2138/2014 paustajai atziņai, ka Satversmes tiesa ir samērojusi zemes īpašnieku un privatizēto dzīvokļu īpašnieku pretējās intereses. Satversmes tiesas uzdevums ir pēc iespējas līdzsvarot personu atšķirīgās intereses (zemes īpašnieku un privatizēto objektu īpašnieku tiesības ir vienlīdz aizsargājamas) un Konstitucionālajai tiesai likums ne vien dod pilnvaras, bet uzliek atbildību par to, lai tās spriedumi sociālajā realitātē nodrošinātu tiesisko stabilitāti, skaidrību un mieru.

Prasītājs MAS "Reversed" iesniedzis apelācijas sūdzību, pārsūdzot Ventspils tiesas 2015.gada 8.septembra spriedumu pilnā apjomā. Apelācijas sūdzībā norāda, ka pretēji spriedumā minētajam, prasība celta par likumdevēja prettiesisku rīcību, pieņemot tiesību normas, kas vēlāk atzītas par LR Satversmei neatbilstošām, proti, likumdevēja kļūdu likumdošanas procesa laikā. Tiesa spriedumā, atsaucoties uz Satversmes tiesas spriedumiem, pareizi konstatējusi, ka Konstitucionālā tiesa, normas atzīstot par antikonstitucionālām, neparedzēja zemes īpašnieka tiesības radušos zaudējumus piedzīt no zemes lietotājiem. Satversmes tiesa, samērojot ieinteresēto personu intereses, izlēma taisīt spriedumu, kas aizsargā ēku īpašnieku intereses. Tomēr šāds spriedums un iepriekš spēkā esošais normatīvais regulējums neliedz radušos zaudējumu atlīdzinājumu pieprasīt no subjekta, kas ir atbildīgs par to rašanos – valsts / likumdevēja. Valsts ir pieļāvusi nepieļaujamu kļūdu jeb prettiesisku rīcību, par kuru tai kā jebkuram citam tiesību subjektam ir jānes civiltiesiska atbildība.

Atsaucoties uz LR Augstākās tiesas 2014.gada 30.oktobra spriedumu lietā Nr.SKC-314/2014 norāda, ja prasītāja tiesību ierobežojums ir noticis spēkā esošo tiesību normu ietvaros, valsts bezdarbība, neveicot LR Satversmes 96.pantā garantēto cilvēka pamattiesību nodrošināšanai nepieciešamās darbības, ir cēloņsakarībā ar prasītājam radīto morālo kaitējumu. Valstij ir pienākums atlīdzināt kaitējumu, kas nodarīts ar bezdarbību spēkā esošo tiesību normu ietvaros.

Līdzīgi kā izskatāmajā lietā, nenodrošinot normatīvo aktu atbilstību LR Satversmei un pieņemto LR Satversmei neatbilstošu likumu, valsts rīcība ir cēloņsakarībā ar prasītājam radītajiem zaudējumiem.

Starptautisko tiesību prakse liecina, ka valsts nebauda imunitāti par savu rīcību, tai skaitā arī par kļūdām, kas pieļautas likumdošanas procesā. Arī Satversmes tiesa nevienā spriedumā valsti nav atbrīvojusi no atbildības par privātpersonai – zemes īpašniekam nodarītajiem zaudējumiem.

Atsaucoties uz Starptautisko tiesību praksi norāta, ka LR Satversmes 92.panta trešais teikums nosaka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Savukārt LR Satversmes tiesas 2001.gada 5.decembra spriedumā lietā Nr.2001-07-0103 noteikts, ka jebkura cilvēktiesību norma, arī LR Satversmes 92.panta trešajā teikumā ietvertā tiesību norma ir piemērojama tieši un nepastarpināti. Bez tam, šī norma paredz, ka tās konkretizēšanai nepieciešams īpašs likums. Ja iesniedzējs uzskata, ka viņa tiesības ir nepamatoti aizskartas, viņš, atsaucoties tieši uz LR Satversmes 92.panta trešo teikumu, ir tiesīgs griezties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasību par atbilstīga atlīdzinājuma piedziņu.

Tā kā ar Satversmes tiesas spriedumu ir atzīts, ka personas, kas izmantoja antikonstitucionālos likumus, bauda tiesības maksāt Satversmei un ekonomikas likumiem neatbilstošu nomas maksu, tad zaudējumus, kas ar prettiesīgajām tiesību normām nodarīti zemes īpašniekam ir jāatlīdzina Latvijas Republikai pašai. Minētais izriet no starptautiskajiem valsts atbildības principiem kā arī no Eiropas Cilvēktiesību konvencijas piemērošanas principiem.

Piemērojot tiesību normu interpretācijas un to jēguma noskaidrošanas metodi secināms, ja atzītu par pareizu tiesas secinājumu, ka atbildētāja darbības atbilst likumīgā spēkā esošajām tiesību normām un nav vērtējamas kā neattaisnojamas vai neatļautas darbības, Satversmes tiesas spriedumu rezolutīvajām daļām lietās Nr.2008-36-01 un Nr.2010-22-01 nebūtu pilnīgi nekādas jēgas un ietekmes uz lietas dalībnieku pienākumiem un tiesībām. Proti, vārdi - tiesību normas "atbilst" vai "neatbilst" LR Satversmei, pēc savām juridiskajām sekām būtu līdzvērtīgi, kas tiesiski nav iespējams.

Valsts pienākums ir maksāt zaudējumu kompensāciju personām, kurām tā nodarījusi zaudējumus ar savu suverēno gribas izpausmi – privātpersonas pamattiesībām neatbilstošiem ārējiem normatīvajiem aktiem.

LR Tieslietu ministrija iesniegusi paskaidrojumus par prasītāja apelācijas sūdzību un norāda, ka tā prasītāja celto prasību un iesniegto apelācijas sūdzību neatzīt un uzskata pirmās instances tiesas spriedumu par pamatotu. Pirmās instances tiesa pareizi konstatējusi lietā esošos faktus, novērtējusi pierādījumus un apstākļus, kā arī pareizi piemērojusi materiālās tiesību normas.

No LR Augstākās tiesas prakses izriet, ka strīdi, kuru pamatā ir prasītāja sūdzība par nepamatotu tiesību aizskārumu, kuru valsts (iestāde vai amatpersona) veikusi, realizējot publisko varu, pēc savas būtības nav civiltiesiski strīdi. Šādos strīdos tiesas galvenais uzdevums ir izvērtēt, vai ir noticis personas pamattiesību nepamatots aizskārums un, konstatējot šādu aizskārumu, lemt par atbilstīga atlīdzinājuma piešķiršanu. Ne Satversmes tiesa, ne LR Augstākā tiesa neprasa pierādīt, ka valsts amatpersona vai iestāde ir rīkojusies prettiesiski, pārkāpjot materiālās vai procesuālās tiesību normas, kā arī pierādīt valsts vainas pakāpi. Nepamatots tiesību aizskārums var būt gan aizskārums, kas radies, rīkojoties pretēji tiesību normām, gan rīkojoties saskaņā ar tiesību normām, tomēr to piemērošanas gaitā nesamērīgi ierobežojot personas pamattiesības. Konstatējot šādu aizskārumu, tiesas pienākums ir noteikt atbilstīgu atlīdzinājumu.

Lai secinātu, ka ir noticis prasītājas pamattiesību nepamatots aizskārums, jākonstatē kāds no atbildības iestāšanās priekšnoteikumiem, proti, vai nu valsts radījusi aizskārumu, rīkojoties pretēji tiesību normām, vai arī rīkojoties saskaņā ar tiesību normām, tomēr to piemērošanas gaitā nesamērīgi ierobežojot personas pamattiesības.

Lietā nav konstatējama valsts prettiesiska rīcība, rīkojoties pretēji spēkā esošajām tiesību normām. Likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta otrajā daļā vārdi "daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas" un Pārejas noteikumu 7.punkts, ciktāl tajā noteiktie nomas maksas ierobežojumi attiecas uz zemi zem daudzdzīvokļu mājām, un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 54.panta otrās daļas pirmais teikums un Pārejas noteikumu 40.punkts bija spēkā līdz 2009.gada 1.novembrim un likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" Pārejas noteikumu 7.punkts, ciktāl tas attiecas uz zemi zem daudzdzīvokļu mājām (likuma redakcija, kas bija spēkā 01.11.2009.) un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" Pārejas noteikumu 40.punkts (likuma redakcija, kas bija spēkā 01.11.2009.) bija spēkā līdz 2010.gada 31.decembrim, bet par neatbilstošu LR Satversmes 105.pantam atzīta tikai no 2011.gada 1.februāra. Minētās tiesību normas un tajās noteiktie zemes nomas maksas apmēra ierobežojumi bija saistoši prasītājam.

Satversmes tiesas likuma 32.pants paredz tiesai rīcības brīvību izvēlēties, no kura brīža zaudē spēku norma, kuru tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai: norma uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi.

Noraida iespējamību, ka ir noticis prasītāja pamattiesību nepamatots aizskārums, valstij rīkojoties saskaņā ar tiesību normām, tomēr to piemērošanas gaitā nesamērīgi ierobežojot personas pamattiesības.

Satversmes tiesa 2009.gada 15.aprīļa spriedumā lietā Nr.2008-36-01 ir vērtējusi gan to, kādas sekas var radīt apstrīdētās normas tūlītēja vai ar atpakaļejošu datumu atzīšana par spēku zaudējušu, gan samērojusi zemes īpašnieku un privatizēto dzīvokļu īpašnieku pretējās intereses. Tiesa noteikusi apstrīdēto normu spēkā neesamību pus gadu vēlāk pēc sprieduma publicēšanas dienas. Līdz ar to tiesa nav uzskatījusi par nepieciešamu revidēt tās tiesiskās attiecības, kas starp zemes īpašnieku un privatizēto dzīvokļu īpašnieku izveidojušās līdz brīdim, kad attiecīgās tiesību normas zaudē spēku. Minētais pilnībā attiecināms arī uz Satversmes tiesas 2011.gada 27.janvāra spriedumu lietā Nr.2010-22-01.

Satversmes tiesas uzdevums ir pēc iespējas līdzsvarot personu atšķirīgās intereses un Konstitucionālajai tiesai likums ne vien dod pilnvaras, bet uzliek atbildību par to, lai tās spriedumu sociālajā realitātē nodrošinātu tiesisko stabilitāti, skaidrību un mieru. Līdz ar to Satversmes tiesa uzskatījusi, ka konkrētajā gadījumā nav iespējams nolēmumam piešķirt atpakaļ vērstu spēku, jo to atzīšana par spēkā neesošām no pieņemšanas brīža nesamērīgi apgrūtinātu privatizēto objektu īpašniekus.

Lietā nav konstatējami tādi būtiski apstākļi, kas liecinātu par samērīguma principa pārkāpumu attiecībā uz prasītāju.

Novērtējot lietā esošos pierādījums, pušu paskaidrojumus un apelācijas sūdzības motīvus, Civillietu tiesas kolēģija atzīst, ka MAS "Reversed" prasība ir nepamatota un noraidāma.

No lietas materiāliem redzams, ka MAS "Reversed" (pirms nosaukuma maiņas – "Latzemes nekustamie īpašumi") laika periodā no 2006.gada līdz 2010.gadam ir bijis īpašnieks 33 zemes īpašumiem uz kuriem atrodas citām personām piederošas ēkas un būves (1.sēj. lpp. 10-11, 23, 32-33, 48, 75, 66-68, 85, 91, 98-99, 104, 111-112, 118, 124-125, 132, 139, 146, 153, 160, 167, 174, 181, 189, 197, 203, 209, 217, 224, 231, 238, 245, 251, 2.sēj. lpp. 7, 15).

Līdz 2007.gada decembrim Saeima ar likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50. un 54.panta noteikumiem nomas maksas apmēru, kas zemes gabalu īpašniekiem pienācās no ēku īpašniekiem, bija aprobežojusi ar 5 % no zemes gabala kadastrālās vērtības gadā.

2007.gada 6.decembrī Saeima pieņēma grozījumus likumā "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās", papildinot minētā likuma Pārejas noteikumus ar 7.punktu, nosakot, ka zemes nomas maksa, kas noteikta atbilstoši šā likuma 12.panta pirmajā un otrajā daļā noteiktajai kārtībai, 2008., 2009. un 2010.gadā nedrīkst pārsniegt iepriekšējam gadam aprēķināto zemes nomas maksas apmēru vairāk nekā par 25 procentiem. Savukārt 2008.gada 21.februārī Saeima pieņēma grozījumus arī likumā "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju", papildinot minētā likuma Pārejas noteikumus ar 40.punktu nosakot, ka privatizētā dzīvokļa un mākslinieka darbnīcas īpašniekam zemes gabala nomas maksa, kas noteikta atbilstoši šā likuma 54.panta otrās daļas pirmajā teikumā noteiktajai kārtībai, 2008., 2009. un 2010.gadā nedrīkst pārsniegt iepriekšējam gadam aprēķināto zemes gabala nomas maksas apmēru vairāk kā par 25 procentiem.

Prasītāja, pamatojoties uz Satversmes 92.pantā ietverto garantiju, ka indivīdam ir tiesības uz atlīdzību, ja valsts ir pārkāpusi viņa tiesības, lūdz piedzīt zaudējumu atlīdzību no valsts, uzskatot, ka zaudējumi radušies, likumdevējam (valstij) pieņemot Satversmei neatbilstošus likumdošanas aktus.

Apelācijas instances tiesa, pārbaudījusi pirmās instances tiesas sprieduma motivāciju par apelācijas sūdzībā minētajiem apstākļiem atzīst, ka Liepājas tiesas sniegtā argumentācija spriedumā ir izvērsta un pareiza, līdz ar to saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piektās daļas noteikumiem pievienojas pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai attiecībā uz normatīvo aktu spēkā esamību, un Civilprocesa likuma 193.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus atkārtoti nenorāda.

Ar Satversmes tiesas 2009.gada 15.aprīļa spriedumu lietā Nr.2008-36-01 likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 12.panta otrās daļas vārdi "daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas" un Pārejas noteikumu 7.punkts, ciktāl tajā noteiktie nomas maksas ierobežojumi attiecas uz zemi zem daudzdzīvokļu mājām, un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 54. panta otrās daļas pirmais teikumus un Pārejas noteikumu 40.punkts atzīti par neatbilstošiem LR Satversmes 105.pantam un spēku zaudējušiem no 2009.gada 1.novembra.

Līdz 2009.gada 1.novembrim minētie normatīvie akti bija spēkā un saskaņā ar likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 7.pantu spēkā esošie likumi un Ministru kabineta noteikumi ir saistoši visā Latvijas Republikas teritorijā.

Ar Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 27.janvāra spriedumu lietā Nr.2010-22-01 par neatbilstošiem LR Satversmes 105.pantam atzīts likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" Pārejas Noteikumu 7.punkts, ciktāl tas attiecas uz zemi zem daudzdzīvokļu mājām, un likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju", Pārejas Noteikumu 40.punkts.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32.pantu Satversmes tiesas spriedums stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī. Tātad apstrīdētās normas lietā Nr.2010-22-01 ir atzītas par spēku zaudējušām no 2011.gada 27.janvāra.

Lai izlemtu jautājumu par zaudējumu atlīdzības prasības pamatotību, tiesas kolēģijas ieskatā jāvērtē, ne tikai tas apstāklis, ka iepriekš minētās tiesību normas atzītas par neatbilstošām Satversmei, bet arī tiesību aizskāruma būtība un raksturs.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 5.pantu, piemērojot tiesību normas, tiesa ņem vērā judikatūru. Judikatūra ir labākā daļa no tiesu prakses, jo ar to apzīmē spēkā stājušos, tiesiskus, līdzīgus tiesu nolēmumus, tādus, kuri satur augstvērtīgas juridiskas atziņas. Šādas augstvērtīgas juridiskas atziņas ir būtisks tiesību avots tiesību piemērotājam, kura mērķis ir ar tiesību normu piemērošanu sasniegt taisnīgumu. Lai līdzīgi gadījumi tiktu izspriesti līdzīgi, jāveido tiesu prakse, nodrošinot taisnīgumu. Tiesu prakses veidošanā piedalās visu līmeņu tiesas, Satversmes tiesa un arī citas tiesas.

Satversmes tiesas likuma 32.pants skaidri nosaka, ka Satversmes tiesas spriedums un tajā sniegtā attiecīgas tiesību normas interpretācija ir obligāta visām valsts un pašvaldību institūcijām (arī tiesām) un amatpersonām, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.

Tiesas kolēģija pievienojas Satversmes tiesas vērtējumam, ka nacionalizēto zemes gabalu atdošana to īpašniekiem un viņu mantiniekiem pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas notika zemes reformas ietvaros. Veicot zemes reformu pilsētās, tai tika izvirzīts mērķis – pārkārtot zemes īpašuma un lietošanas attiecības, sociālās un ekonomiskās attiecības, lai veicinātu sabiedrības interesēm atbilstošas pilsētu apbūves veidošanos, kā arī racionālu zemes izmantošanu *(sk. Satversmes tiesas 2009.gada 13.februāra sprieduma lietā Nr.2008-34-01 11.punktu un 2003.gada 25.marta sprieduma lietā Nr.2002-12-01 secinājumu daļas 1.punktu)*.

Nav šaubu, ja uz zemes gabala atrodas daudzdzīvokļu māja un zemes īpašnieku ar dzīvokļu īpašniekiem saista piespiedu nomas attiecības, apstrīdētās normas ierobežo zemes īpašnieka iespējas pieprasīt savām vēlmēm atbilstošu nomas maksu par zemes gabala lietošanu.

Ikviena pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojumam ir jābūt noteiktam svarīgu interešu - leģitīma mērķa - labad (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-19-01 9. punktu*).

Satversmes tiesa atzina, ka minētās normās paredzēto ierobežojumu leģitīmais mērķis bija aizsargāt privatizēto objektu īpašniekus no zemesgabala nomas maksas strauja paaugstinājuma un pasargāt dzīvokļu īpašniekus no nesamērīgi augstiem mājas uzturēšanas izdevumiem.

Tiesas kolēģija vadās no judikatūras, un, konkrēti, LR Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 20.novembra spriedumā lietā SKC-2138/2014 paustās atziņas, ka, īstenojot pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas uzsākto īpašumu reformu, bija nepieciešams līdzsvarot dažādu sabiedrības locekļu pretrunīgās intereses. Bijušajiem īpašniekiem vai viņu mantiniekiem, kuriem ir atjaunotas īpašuma tiesības uz nacionalizēto zemi un uz šīs zemes esošajās daudzdzīvokļu dzīvojamās mājās esošo privatizēto dzīvokļu īpašnieku intereses ir pretēji vērstas, starp kurām ir jāpanāk taisnīgs līdzsvars.

Lemjot par apstrīdēto normu atcelšanu no to izdošanas brīža vai spēkā stāšanās brīža, Satversmes tiesa ir vērtējusi, vai šāda rīcība nenovedīs pie būtiska valsts (sabiedrības) interešu aizskāruma vai apdraudējuma. Satversmes tiesas uzdevums ir pēc iespējas līdzsvarot personu atšķirīgās intereses (zemes īpašnieku un privatizēto objektu īpašnieku tiesības ir vienlīdz aizsargājamas) un Konstitucionālajai tiesai likums ne vien dod pilnvaras, bet uzliek atbildību par to, lai tās spriedumi sociālajā realitātē nodrošinātu tiesisko stabilitāti, skaidrību un mieru. Līdz ar to Satversmes tiesa uzskatījusi, ka konkrētajā gadījumā nav iespējams nolēmumam piešķirt atpakaļvērstu spēku, jo to atzīšana par spēkā neesošām no pieņemšanas brīža nesamērīgi apgrūtinātu privatizēto objektu īpašniekus *(sk. Satversmes tiesas 2011.gada 27.janvāra sprieduma lietā Nr.2010-22-01 15.punktu).*

Apstrīdētās tiesību normas reglamentēja nomas maksas ierobežojumus tā saukto „piespiedu" nomas attiecību gadījumā, kuras izveidojās starp zemes īpašniekiem un uz šīs zemes esošo privatizēto objektu (dzīvokļu) īpašniekiem, un Satversmes tiesa, izvērtējot saprātīgu līdzsvaru starp divu personu grupu pretēji vērstām interesēm un ņemot vērā praktiskos apsvērumus, kas saistīti ar piespiedu nomas atpakaļvērstu administrēšanu, nesaskatīja nepieciešamību prasītājas pamattiesību aizsardzības nolūkā apstrīdētās normas atzīt par spēku zaudējušām ar to pieņemšanas brīdi vai citu atpakaļejošu datumu.

Lai gan tiesa, pienācīgi argumentējot, var no judikatūras arī atkāpties, pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēja lūgumam, apelācijas instances tiesa nesaskata pamatu vērtēt konkrēto situāciju, kas prasītāja ieskatā izraisījis nepamatotu viņa tiesību aizskārumu, savādāk, kā to vispusīgi interpretējis Augstākās tiesas Civillietu departaments iepriekš minētajā spriedumā.

Tāpat tiesas kolēģija pievienojas LR Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014.gada 20.novembra spriedumā lietā SKC-2138/2014 konstatētajam, ka no Satversmes tiesas spriedumā norādītā secināms, ka likumdevēja noteiktie zemes nomas maksas ierobežojumi 5 procenti no zemes gabala kadastrālās vērtības gadā piespiedu nomas attiecību gadījumā sākotnēji bija attaisnojami leģitīmā mērķa – dzīvokļu īpašnieku tiesību aizsardzībai – sasniegšanai *(sk. Satversmes tiesas 2009.gada 15.aprīļa sprieduma lietā Nr.2008-36-01 15.2. un 15.3.punktu)*. Tas, ka desmit gadu laikā pēc normas pieņemšanas ir mainījusies tiesiskā un faktiskā situācija un ir radusies iespēja piemērot alternatīvus līdzekļus, kas mazāk ierobežotu zemes īpašnieku tiesības, nenozīmē, ka apstrīdētās normas ir bijušas antikonstitucionālas no to pieņemšanas brīža.

Ne katrs tiesību aizskārums, kura rezultātā nodarīts kaitējums, dod tiesības cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, bet tikai tāds, par kuru aizskārēju var vainot (Civillikuma 1635.pants). Saskaņā ar Civillikums 1779.pantu katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis.

Kā atzīts tiesu praksē, zaudējumu atlīdzībai ir nepieciešams konstatēt sekojošus priekšnosacījumus: atbildētāja prettiesisku vainojamību rīcību, kaitējuma esamību, cēlonisko sakaru starp prettiesisku rīcību un kaitējumu.

Ņemot vērā Satversmes tiesas atzinumu, ka strīdus tiesību normām bija leģitīms mērķis un tās nav atzītas par spēkā neesošām no pieņemšanas brīža, prasītāja arguments, ka strīdus tiesību normas nekad nav atbildušas Satversmei, ir nepamatots.

Likumdevēja mērķis, pieņemot strīdus tiesību normas, bija samērot dažādu sabiedrības locekļu pretējās intereses un līdz ar to nav konstatējama valsts (likumdevēja) vainojama prettiesiska rīcība.

Pretēji prasītāja viedoklim, tiesas kolēģija secina, ka Satversmes tiesa nav atzinusi strīdus tiesību normas par neatbilstošām Satversmei sakarā ar to, ka nav samērotas sabiedrības locekļu pretējās intereses, bet gan tādēļ, ka likumdevējs, ierobežojot kādas personas vai personu grupas pamattiesības, pienācīgi nav izvērtējis, vai konkrētajā gadījumā nepastāv kādi alternatīvi līdzekļi, kas personām Satversmē noteiktās pamattiesības aizskartu mazāk.

Vienlaicīgi tiesas kolēģija atzīst, ka konkrētā gadījumā kā judikatūra nav piemērojams Augstākās tiesas sprieduma SKC-314/2014, jo precedents un risināmais tiesiskais gadījums nav tiesiski līdzīgi.

Pie šādiem apstākļiem prasība par zaudējumu atlīdzību ir noraidāma kā nepamatota, jo nepastāv visi nepieciešamie priekšnosacījumi zaudējumu atlīdzībai.

Izvērtējusi pirmās instances tiesas spriedumu, tiesas kolēģija atzīst, ka tiesa ir objektīvi, izvērsti un vispusīgi novērtējusi lietas faktiskos apstākļus, spriedums ir motivēts un pamatots ar atbilstošām materiālo tiesību normām.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 8., 97., 193., 430., 432., 434.pantu Civillietu tiesas kolēģija

n o s p r i e d a :

Maksātnespējīgās AS "REVERSED", reģistrācijas Nr.40003347400, prasību pret Latvijas Republikas Finanšu ministriju un Latvijas Republikas Tieslietu ministriju par zaudējumu 1 027 401,04 EUR atlīdzināšanu **noraidīt.**

Spriedumu var pārsūdzēt 30 dienu laikā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Kurzemes apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese R.Vīva

Tiesnese L.Kraule

Tiesnese A.Klaiše